

VII Priredivanje napjeva za tekstove na narodnom jeziku

54. Kod prevodenja onih dijelova koji se imaju uglazbiti, naročito psaltira, neka se stručnjaci pobrinu da se na zgodan način spoji usklađenost s latinskim tekstom i oblik pučkog teksta koji će biti prikazan za pjevanje. U toj stvari treba čuvati duh i zakone svakog pojedinog jezika i imati pred očima narav i posebna svojstva svakog naroda. U spremanju novih napjeva neka skladatelji umjetnici pomno paze na te tradicije, kao i na zakone svete glazbe.

Stoga će biti briga nadležne krajevine vlasti da u odboru kojem se povjerava posao oko prevodenja na pučki jezik sudjeluju stručnjaci u spomenutim predmetima, kao i u latinskom i u narodnom jeziku, koji će od samog početka posla raditi složnim silama.

55. Spada na nadležnu krajevnu vlast odluka da li se mogu upotrebljavati pučki tekstovi vezani uz glazbene oblike naslijeđene iz prošlih stoljeća, makar se potpuno i ne slagali sa zakonito odobrenim prijevodima liturgijskih tekstova.

56. Od napjeva koje treba sastaviti za pučke tekstove posebno značenje imaju oni koji su određeni za svećenika i službenike, bilo da ih sami pjevaju, bilo da ih pjevaju sa skupom vjernika, bilo da ga izvode s njim u obliku dijaloga. Kod njihova sastavljanja neka glazbenici promisle ne bi li se naslijeđeni napjevi iz latinske liturgije, upotrebljeni u tu svrhu, mogli primijeniti i za pjevanje tih tekstova na narodnom jeziku.

Gdje se nalazimo?

Ovakovo pitanje postavljaju mornari kad plove nepoznatim pučinama, vojnici kad koračaju neizvjesnim stazama. Možda će se onima koji nemaju osjećaje za pravovremeno uočavanje životnih problema činiti smiješno da to pitanje postavljaju i crkveni glazbenici.

Bez sumnje, ako su crkveni glazbenici ikad u povijesti imali razloga da postave ovako pitanje, to ga baš danas s potpunim pravom trebaju postaviti.

Crkveno glazbena misao nakon II Vatikanskog sabora počela je dobivati jednu novu i veoma odgovornu dimenziju stvaranja glazbenih djela i prakse na nacionalnom polju. Gotovo nema katoličkog naroda koji među svojim sinovima nije pronašao nosioce ove velike zadaće.

Stoga je uputno nakon što je II Vatikanski sabor od nas već podmakao da postavimo pitanje »Gdje se nalazimo, što smo učinili«?

Od crkvenih glazbenika zaista se mnogo očekuje. Očekuje se da će unaprijediti glazbenu misao u stvaralaštvu i praksi. Ovu misao i Papa Pavao VI često naglašava u susretima sa crkvenim glazbenicima. Naravno, i hrvatski narod od svojih glazbenika to očekuje. I s pravom bi trebao postaviti pitanje: jesu li naši crkveni glazbenici odgovorili molbi Pape i potrebama nacije.

Razdoblje od 4 godine je prekratki vremenski period da bi crkveni glazbenici mogli dati odgovor kojim bi razveselili svoje obožavatelje. Stoga bi pitanje trebalo nešto preinačiti. »Jesu li crkveni glazbenici na putu da zadovolje svojoj koncilskoj glazbenoj zadaći? Čini se da je odgovor negativan, i glasilo bi »Crkveni glazbenici nijesu na putu da udovolje zahtjevima što ga postavlja posaborsko vremensko razdoblje jer su ostali izolirani od najznačajnijeg i najodgovornijeg zadatka što ga je postavio Sabor u vezi s bogoslužjem.« Crkveni glazbenici nemaju nikakvog udjela u oblikovanju novih hrvatskih liturgijskih tekstova, odnosno novog hrvatskog prijevoda bogoslužnog teksta što ga izdaje »Kršćanska sadašnjost« u Zagrebu, a prevodi također skupina stručnjaka okupljena oko te ustanove. Grupa stručnjaka što priprema spomenuti prijevod nije nažalost uočila probleme odnosa tona i riječi u tekstovima namijenjenih pjevanju. I sva nastojanja glazbenika, da se pronađe neka suradnja, ostala su bezuspješna. A na postavljene prigovore, da neki prijevodi nijesu zgodni za skladanje ili za obradu gregorijanskih napjeva, glazbenik dobiva odgovor: »80% u crkvi se tekstovi čitaju i ja prevodim za lektora a ne za kantora« ili »Mi izdajemo nove tekstove i na njih treba doći nova muzika«.

Ovomu treba još dodati izjavu iz Glasa koncila kojom član iste grupe ovako omalovažava pjevačko služenje bogoslova u zagrebačkoj Prvostolnici: . . . »Po čemu je npr. zagrebačko bogoslovsko sjemenište u Zagrebu? . . . Zato što bogoslovi pjevaju u katedrali . . .«.

Naravno sa stručnjacima ovakovih glazbenih principa nije bilo moguće naći potrebnu suradnju.

Zaista, malo i čudno izgleda činjenica da su liturgijsku i glazbenu obnovu prije koncila vodili gotovo isključivo liturgičari i crk-

veni glazbenici. I danas kad su tu obnovu pripremili dugogodišnjim savijesnim radom, ostali su zapostavljeni, dok su u prve redove stupili filozofi, teolozi i bibličari, preuzeli monopol nad liturgijskim knjigama diktirajući bezobzirno crkvenim glazbenicima tekstove neprikladne za skladanje.

Međutim objektivna načela o prijevodima liturgijskih tekstova namjenjenih pjevanju iznesena su u ovdje priopćenom izvratku Upute o glazbi u liturgiji Svetog zbora obreda od 14. svibnja 1967. godine. I hrvatski crkveni glazbenici snagom ovih odredaba imaju dužnost i pravo sudjelovati u oblikovanju liturgijskih tekstova namjenjenih pjevanju, te zahtijevati kako slijedi:

1. U novim tekstovima namijenjenim pjevanju treba govorni naglasak odgovarati glazbenom i obratno. To je najosnovnije načelo skladateljskog umijeća. Konačni sud u tom odnosu, jasno je, mogu dati jedino crkveni glazbenici jer su oni upućeni u umijeće skladanja i od njih se jedino očekuju nove crkvene skladbe.

2. Nove tekstove treba tako prevoditi da ih se može bez poteškoća, gdje je god to moguće, zaodjenuti i prastarim melodijama gregorijanskog koral. Hrvatski jezik je po naglasku i ostalim jezičnim osobinama veoma blizak latinskom jeziku pa je stoga sposoban odjenuti se i blagom melodija nadahnutih latinskim tekstom. Uostalom, u povijesti su tako uglazbljeni mnogi tekstovi. Već su Grci poznavali ogledne melodije »nomosa«, gregorijanski koral »tipa melodije«, a pučka popijevka »kontrafakture«. Mnoge židovske i grčke melodije žive još i danas u latinskim tekstovima, svjetovne srednjovjekovne popijevke u polifonim misama i himnama, melodije nepoznatih autora u Händelovim oratorijima i Bachovim kantama i pasijama. Zar da se danas crkveni glazbenici svega toga trebaju odreći u stvoriti »novu muziku«, možda u stilu beat ili ye-ye?

3. Novi tekstovi trebaju biti tako prevedeni da ih se pri glazbenoj obradi može zaodjenuti bilo gregorijanskim bilo pučkim glazbenim folklorom. Malo koji narod je bogat glazbenim crkvenim i svjetovnim folklorom, brojem napjeva i mnogostranošću folklornih područja kao Hrvati. Prevoditi nove liturgijske tekstove bez mogućnosti da se s lakoćom na njih ne može prenijeti naslijeđe folklornih vrednota znači osiromašiti prebogatu baštinu naslijeđenu od naših pradjedova.

4. Novi liturgijski tekstovi na hrvatskom jeziku namijenjeni za pjevanje trebaju imati u sebi potencijalnu mogućnost usvojiti sve glazbene vrednote opće i nacionalne glazbene kulture.

Problem je pred nama velik i odgovoran. O njegovu pravilnom rješenju ovisit će hoće li crkveni glazbenici sada i u budućnosti (jer se liturgijski tekstovi prevode i za budućnost) uspješno odgovoriti zahtjevima koji se na njih postavlja u razvoju posaborske glazbene misli.

Dužnost bi bila svijui koji su po dužnosti ili po ljubavi pozvani rješavati ove probleme da se otvore i pridonesu svoj obol u posaborskoj liturgijsko-glazbenoj obnovi.

Odgovornost ovog kapitalnog pitanja u našoj liturgijsko-glazbenoj obnovi zahtijevala bi da se problem osvijetli sa svih strana i na jednom simpozijumu crkvenih glazbenika.

Nove napjeve za svećenika i službenike mora odobriti nadležna krajevna vlast (br. 42 Upute od 26. IX 1964).

58. Bit će briga nadležnih biskupskih skupova da za jedan te isti jezik koji se upotrebljava u raznim krajevima bude odobren jedan pučki prijevod. Dolikuje da po mogućnosti bude zajednički jedan napjev, ili više njih, i za dijelove koji spadaju na svećenika i službenike, kao i za odgovore i usklike puka. Na taj će se način promicati zajedničko sudjelovanje onih koji se služe istim jezikom.

59. Glazbenici će se prihvatiti tog novog posla vođeni brigom da slijede predaju koja je Crkvi pružila pravo blago, da ga upotrebljava kod bogoslužja. Gledat će na sva djela iz prošlosti kao i na njihove vrste i svojstva, ali će čepomnjlivo paziti i na nove zakone i potrebe svete liturgije, tako da »novi oblici na neki način organski izrastu iz već postojećih oblika« (čl. 23 Uredbe) i da ta nova djela za riznicu crkvene glazbe stvore novi dio koji neće biti nedostojan onoga iz prošlosti.

60. Svakako, novi napjevi za tekstove na narodnom jeziku trebaju biti iskušani kako bi postigli dovoljnu zrelost i savršenost. Ali ipak treba izbjegavati da se samo zbog kušanja izvođe u crkvi one stvari koje ne priliče svetosti mjesta, dostojanstvu liturgijskog čina i pobožnosti vjernika.

61. Posebna se priprema traži od stručnjaka kad imaju svetu glazbu prilagoditi u onim krajevima koji posjeduju vlastitu glazbenu predaju, naročito u misijskim krajevima. Tu se name radi o zgodnom povezivanju smisla za sveto bogoslužje s duhom, predajama i posebnim značajkama vlastitim dotičnim narodima. Oni koji se time bave treba da u dovoljnoj mjeri poznaju, kao i jezik, pučko pjevanje i druge značajke duha onoga naroda za koji kane izvesti taj posao.

(iz Upute o glazbi u sv. bogoslužju Zbora obreda od 5. III 1957).

UREDNIŠTVO